

A feltöltődés természetes szukcessziós folyamat, ami ellen a passzív természetvédelem nem jelent – célját tekintve nem is feltétlenül jelenthet – védelmet.¹ A vizes élőhelyek eltűnése feletti aggodalom, megőrzésük, sőt javításuk, rekonstrukciójuk igénye, valamint a műszaki lehetőségek megnyílása eredményeképp világszerte, így hazánkban is egyre szaporodnak a vizes élőhelyek rehabilitációját, rekonstrukcióját célzó projektek, melyek lényege általában a feltöltődés csökkentése és/vagy a vízellátás javítása, például vízpótlás, vízviszartartás, kotrás alkalmazásával. Az ormánsági táj vízháztartásának rehabilitációját, a régi tájhasználati formák továbbélését vagy újraeledését célozza az Ős-Dráva Program (www.osdrava.hu). Konceptiója szerint a víz a Drávából a meglévő csatornarendszeren keresztül gravitációs úton jut el mélyebb fekvésű területekre, ahol visszatartva javíthatja a vízellátását, csökkentheti az aszályveszélyt, lehetővé teszi vizes élőhelyek hatékonyabb védelmét, rehabilitációját, védelmét, régi tájhasználati formák, például a legeltetés visszaállítását. Az Ős-Dráva Program első megvalósult beruházása a Cún–Szaporca-holtágrendszer vízpótlása (2016), egy színvonalas szemléletformálást szolgáló ökoturisztikai központ kialakításával együtt. A rehabilitációs, rekonstrukciós projektek veszélye, hogy a rendkívül bonyolult élő rendszerekbe történő egysíkú, azaz a lehetséges szempontoknak csak töredékét (adott esetben a vízellátást) figyelembe vevő beavatkozás számos nem várt következménnyel járhat.

A feltöltődés évtizedes időléptékű folyamat, sebességének terepi, műszeres vizsgálatához is ennyi időre lenne szükség. Ilyen mérések hiányában korábbi térképi vagy távérzékelt adatok alapján közelítő jellemzés lehetséges. Cikkünkben a Drávamenti-sík 24 holtágának feltöltődését vizsgáljuk meg archív légi felvételek és aktuális Google Earth képek alapján. Tudomásunk szerint ez az első tanulmány, amely félkvantitatív módon értékeli a holtágak feltöltődését és annak természetvédelmi következményeit.

Módszer

A vizsgálathoz 24, korábbi felmérésekből ismert holtágot választottunk ki (1. táblázat). Az összehasonlítás alapját a www.fentrol.hu oldalon található légi felvételek képezték. A Földmérési és Távérzékelt Intézet (FÖMI) által működtetett oldalon analóg légi felvételek találhatóak digitalizált formában, melyek 1959 és 1992 közötti időszakból származnak. A vizsgált holtágak felvételei 1960, 1965, 1970, 1972-ben készültek. Az aktuális állapotot a Google Earth legújabb rendelkezésre

¹ Kérdés, hogy a természetvédelem az aktuálisan meglévő természeti értékek, vagy a természetes folyamatok megőrzését tekintse-e céljának, tudva, hogy a természetes változások értékek (pl. védett fajok) eltűnéséhez vezethetnek, újak pedig nem feltétlenül jelennek meg. Általánosan érvényes válasz nem adható, mindig az adott hely és körülmények határozzák meg.

álló, 2011–2013-as műholdfelvételei alapján jellemeztük. A képeken látható nyílt vízfelület nagyságát vizuális becslés alapján hasonlítottuk össze, az aktuális értéket az archív felvételen látható vízfelület százalékában (%) fejeztük ki.

Az értékelés során figyelembe vettük a holtág természetvédelmi helyzetét, fekvését (hullámtér/mentett oldal) és használatát (1. táblázat).

1. táblázat: Az értékelésbe bevont holtágak főbb jellemzői és vízfelület-változásuk az 1960-as évek óta. Rövidítések: Védettség: V = védett, N = nem védett; Oldal: H = hullámtér, M = mentett oldal; Horgászat: H = horgásznak, NH = nem horgásznak. Nyíltvíz változás: a jelenleg méret a korábbi időpont %-ában; Nyíltvíz kategória változás: 0 = nincs változás, - = kismértékű csökkenés (<=30%); -- = jelentős csökkenés (>30%), + = kismértékű növekedés (<=30%); ++ = jelentős növekedés (>30%).

Név	Felvételek időpontja	Község	Védettség	Oldal	Horgászat	Nyíltvíz változás	Nyíltvíz változás kategória
Belső-Hobogy	1965/2014	Szaporca	V	M	NH	100	0
Bresztik	1960/2011	Drávasztára	NV	M	H	85	-
Dázsonyi-tó	1965/2013	Dráva-szabolcs	V	H	NH	35	--
Felsőlókai holtág	1970/2013	Dráva-keresztúr	V	H	NH	50	--
Gilistyei-tó	1970/2013	Zaláta	NV	M	NH	130	+
Hótedra	1965/2013	Gordisa	NV	M	H	135	+
Kenderáztató	1965/2013	Dráva-palkonya	V	H	NH	15	--
Kisinci-tó	1965/2014	Szaporca	V	M	H	50	--
Majláthpusztai-tó	1965/2013	Kis-szentmárton	NV	M	H	115	+
Mattyi-tó	1965/2013	Gordisa	NV	M	H	125	+
Mérnökházi-tó	1965/2013	Hirics	V	H	NH	20	--
Mrtvica	1972/2013	Felső-szentmárton	NV	M	H	35	--
Parancsnoki-tó	1965/2013	Old	V	H	NH	10	--
Piskói-tó	1970/2013	Piskó	NV	M	H	100	0
Recska-tó	1965/2013	Alsó-szentmárton	NV	M	H	125	+
Révfalusi kenderáztató	1970/2013	Dráva-keresztúr	V	H	NH	20	--
Roza-tó	1965/2013	Tésenfa	V	H	NH	25	--